

چکیده

جغرافیایی سیاسی دریاها موضوع جدیدی در جغرافیایی سیاسی است . دریاها نقش‌های سیاسی یافته‌اند و در سیاست دولت‌ها و حکومت‌ها و مسائل بین‌المللی وارد شده‌اند. از نیمه دوم قرن بیستم کشمکش‌ها بر سر دریاها بیشتر شده است. جغرافیای سیاسی دریاها شاخه‌ای از جغرافیای سیاسی است که رفتار و حدود حاکمیت و صلاحیت دولت‌ها نسبت به محیط‌های دریایی و همچنین نقش عوامل و عناصر دریایی در سیاست دولت‌ها و روابط بین‌الملل را مورد مطالعه قرار می‌دهد. هدف از پژوهش حاضر تحلیل توانمندی‌های جغرافیای سیاسی قلمرو دریایی جمهوری اسلامی ایران است . طبق بررسی‌های به عمل آمده نقش پراکندگی و وسعت جزایر و همچنین نقش ژئوپلیتیک انرژی در مسائل دریایی سنجیده شده است. روش تحقیق جهت تبیین وضع موجود و یافتن پاسخی به سوالات تحقیق، روش توصیفی - تحلیلی است که در یک کلیت منطقی در قالب فرایند علمی تحقیق صورت می‌پذیرد. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی است؛ نتایج تحقیق حاکی از آن است که منطقه خلیج فارس و جزایر استراتژیک آن در ابعاد اقتصادی، سیاسی، ژئوپلیتیکی، ارتباطی و نظامی نقش بسیار مهمی را در سرنوشت سیاسی، نظامی (افندی و پدافندی) کشورهای ساحلی دارند. بین کاربری جزایر و قدرت دولت ساحلی رابطه مستقیم وجود دارد. هر قدر دولت ساحلی قوی و قدرتمند باشد امکان اعمال قدرت بر تنگه هرمز و خلیج فارس بیشتر برایش فراهم خواهد شد و نقش مؤثرتری در اعمال سیاست‌های منطقه‌ای و بازی در صحنه بین‌المللی خواهد داشت. بخشی از عوامل ثابت قدرت دریایی ایران را همان جزایر طبیعی خلیج فارس تشکیل می‌دهند که ۳۴ جزیره کوچک و بزرگ تحت مالکیت و حاکمیت ایران قرار دارد. از این تعداد ۱۷ جزیره دارای اهمیت نظامی و استراتژیکی می‌باشند. در مورد زمینه ژئوپلیتیک انرژی نیز ایران با موقعیت جغرافیایی و ژئوپلیتیکی ویژه‌ای که برای منطقه محصور در خشکی آسیای مرکزی دارد، یک کشور ترانزیتی مطلوب است و می‌تواند تولیدات نفت و گاز قزاقستان و ترکمنستان را را به بهترین شکل به دریای آزاد و حتی از طریق ترکیه به اروپا برساند. با وجود تلاش دولت آمریکا برای نادیده گرفتن این ویژگی و سیاسی کردن راه انتقال نفت و گاز، هنوز ایران به عنوان امن‌ترین، اقتصادی‌ترین و کوتاه‌ترین مسیر برای انتقال منابع انرژی به آب‌های آزاد مطرح است.

واژگان کلیدی: جغرافیای سیاسی، ژئوپلیتیک انرژی، جزایر، موقعیت نظامی، دریا، خلیج فارس، دریای خزر